

Јован Н. Стриковић

Ништа није за-стало и нестало

Збиља, шта су то промјене! Није ова ријеч далеко од оне Ноуминозне; знамо шта је, али не умијемо да кажемо! феномен до феномена! Непознаница, једна до друге непознанице, тако да се често упитамо шта уствари ми знамо, и да ли се уопште може сазнати нешто више, и колико је то више? Да нам, не би Сократа који нам остави вјечиту Опомену да и он сам не зна колико је мало зна, људска врста би се истријебила у надгорњавању до крви, ко више зна, незнајући при том да је знање лимитирано не само на индивидуалном плану, већ и на нивоу цивилизацијске припадности! Тако се и сам Свети Августин вајкао да све док га неко не упита шта је то вријеме, он каже да зна, а чим треба да одговори на то питање, наизглед тако лако и тако обично, он не зна!

Слично је и са осјећањима. И она су, добрим дијелом, неизказива! Бар ријечима! Чини ми се да је, кад је ријеч о овој теми, и у психолошком и филозофском смислу, најбољу дефиницију изговорио Његош у стиховима: Човјек орган доста слаби има да изрази своја осјећавања, зато знаке различите да-

ва, различита тјелодвиженија умна осјећавања да објелодани!...

Рећи ћете, с правом да постоје и таква стања из сфере Промјена у којима се особа не може сјетити како се зове неки предмет, нечије име, чак и оних најближих, име неке појаве,... нешто што је тако једноставно а тако оптерећујуће, и скоро редовна појава у поодмаклој старости, или болести! Та се промјена може погрешно схватити са последицама, које након тога могу да услиједе, за онога који треба да их изговори! То је медицински проблем!

Ово о чему говоримо је чисто онтолошки ресантиман, који остаје, и опстаје као такав, баш као феномен! Али, ако се посматра у цјелости космичких збивања, онда је он незаобилазан дио његових дешавања. Уосталом све што се збива, дешава се у циклусима који имају, сваки за себе свој ритам, своје трајање и своје особености такође промјенљиве, у склопу својих детерминизама, детерминизама којима ништа, и нико, не може умаћи!

Нас интересују посебно оне промјене које се дешавају цивилизација-

ма, друштвеним заједницама, државама, народима... једном ријечју оним промјенама на које човјек може утицати, иако смо рекли да све остаје и да се дешава под утицајем оне невидљиве и несазнатљиве силе која се зове Детерминизам! Наравно, и овдје се дијелимо на оне који вјерују у детерминизам, и оне који имају свој став да је скоро све, или бар добар дио онога што се дешава, ипак под котролом човјека, јединог живог бића за које се сматра да има свијест о своме постојању тј, свијест којом може мијењати, не знам шта све! То је доиста импозантна творевина која у човјеку постоји као способност организације можданих дјелова у цјелину понашања, коју смо назвали његова свијест. Не кажемо каква и колика је њена снага! И њена сврсиходност, њен квалитет и квантитет! Да ли је и она крунисана неким детерминизмом! Фројд каже да у психичком животу не постоји самовоља, што ће рећи све је негдје Записано, па ма како ми то звали: детерминизам или слободна воља, судбина, карма или већ не знам како, али знам да су ови називи са истим појмовним садаржајем бар онако како ми, као дио једне цјелине, то крстимо!

У суштини: на питање шта су то промјене, без обзира које су, какве су, ко их производи и зашто...и низ других логичких и осталих питања, треба казати и оно што је заједничко за све промјене овдје, сада, и ко зна када, заједничко је да се све оне неминовно дешавају у Простору и Времену, па би, један од услова, како би се очекивао правилан Одговор био, прво одговорити шта је то Простор, односно Вријеме! И гле чуда, сви знамо и шта је вријеме, простор и, наравно, промјене

али нико не зна да каже шта су уствари ове вриједности, а знамо да јесу управо праве незаобилазне вриједности, и то, суи генерис вриједности! Ова таутологија није без разлога, она је потребна да би се читалац зауставио у својој брзини и лакоћи разумијевања ових категорија! И запитао у чему је проблем кад га нема! А има га!! Ту су значајна попршта ове цивилизације, која само у свом времену говоре о њима, за једнократну употребу! То су Перенирајући проблеми и науке и филозофије!

Једно од важних питања, које се само по себи поставља, кад је ријеч о промјенама, које се дешавају, и споља и изнутра, и у живом и у неживом свијету, јесте оно школско питање: колико су наша чула спремна да прате те Промјене! Онако како су она кодирана, филогенетским и онтогенетским кодом, сасвим је сигурно да су наша чула ограничавајућих способности да би могла да буду вјеродостојан чинилац у пратњи Промјена! Наравно не може се од њих ни очекивати оно што није могуће постићи, али се не може оспорити интуитивни или неки други феномен, код оних мислилаца који су те доживљаје оживљавали кроз своја дјела, на разне начине, али увијек на специфичан начин, а нама недовољно објашњена језиком званичне, позитивистичке науке! Брзина већине тих промјена изгледа одиграва се у сфери космичких мјера које су нама обичним људима ускраћене да их у свом континуитету пратимо и препознамо.! Ми у ствари добијамо само финални производ оног што је већ било, и није било примијењено! Ова појава код скоро свих Промјена изгледа баш овако! То ће бити и полазишна тачка за многа

филозофска скретања, можда у правом правцу!

Да видимо шта мисли Хераклит који је такорећи први ударио разумне и разумљиве темеље у појашњењу дијалектичких законитости које су као такве присутне на Земљи од њеног одвајања од Космичке цјелине, ако је то тако било! И овдје су закони дијалектике, као што је то био случај са Психоанализом, старији од своје крштенице. Хераклит је само у филозофији и наукама, да не кажем свим, устолочио тај начин размишљања који нам је отворио очи о збивањима и промјенама и у нама, и око нас у свијету који нас окружује! Чини ми се да нам биолошке основе живог свијета то могу потврдити! Тако на примјер, појава закржљалости појединих органа живим бићима позната је биологији, односно Зоологији, која даје и објашњење, зашто је све то тако како јесте, а јесте такво од почетка, под условом да је било Почетка! На ово питање слиједили су Одговори тек онда кад је неко смогао снаге да се гласно упита: Зашто јесте, јесте! Тек ћемо тада у својој знатижелји стићи до истине која је данас у функцији доказа, не надајући се притом да и оваква искључивост може бити научно проблематичнија од оне када се није знало за ријечи које значе: јуче, данас или сјутра, као ни за непосредан доказ, нити су били у могућности да то осјећање доживе као сопствени доживљај. И Његош је као универзални филозофски мислилац, баш као и Хераклит стигао до Формуле Општег Сугласија којим је решавао космичке Ребусе, који још увијек нијесу усаглашени и као такви објављени! На путу је да то истраживање финализује Проф. Др Милоје Ра-

кочевић чији је метод истраживања и постигнутих резултата и фасцинантан и фанатичан!

Његош је то Опште Сугласије изврцао у једном душку, кроз она два монолога Игумана Стефана којима је сажета цијела Хераклитова филозофија, ако се може нешто више сабити на једном мјесту, више него што је то Хераклит урадио у својим Фрагментима, својим афористичким речником! Пророци не објашњавају, они казују! Онако како то рече Чехов да ријечима буде тијесно, а мислима широко! Иза сваког стиха овог Његошевог филозофског трактата стоји по једна обимна студија написана у свакој цивилизацији на свој начин баш онако како то наука промовише Шекспировог Хамлета да се сваке недјеље појави по једна студија о Хамлету! За наш мисаони поредак више нам одговарају Његошеви стихови који се нашају као изгубљено, па нађено, и онај који их чита по први пут има утисак да их је негдје давно чуо, и као кроз сан их сад доживљава! Све ми се више чини да ће и позитивна наука ускоро то моћи да објасни, ако је већ стигла дотле да јој се повјерује да и вода памти! А шта је човјек нешто друго, него што је, већим дијелом правилно организованом и распоређеном течношћу! Како бисмо иначе могли годинама да објашњавамо да траг сјеме води, и да свако разумије оно што су еони срочили као антрополошку истину, и оставили да остали који долазе имају око чега да оштре своје мисли; боље тоцило нема од тога наслеђа!

Али, оно што је писац хтио да каже у овако интонираном тону, јесу хо стилне психолошко-филозофске по-

следице Промјена, које су као и Последице, посматрано из свих углова, нешто што је космичка категорија, која је као таква неизбежна, али која се, – ако се добро разумије људска природа, и добар разум оног који инсистира на Промјенама, а који нажалост увијек фали – доиста може кориговати да би се избјегла њена сдомубилачка тенденција, правилније речено, отелотворење Танатоса који, у правом, дакле у психоаналитичком смислу, покрива све оно што се збива са једне и с друге стране насиља! Зашто сам рекао самоубилачки нагон: зато што у суштини и слободни самоубилачки чин припада Танатосу, а са друге стране насиље јесте у правом изнијансираном смислу нека врста убиства, које увијек у тим околностима има бумеранг ефекат, или прецизније фид-бек систем! Примјера има на претек, и то свјетских, чак и из овог вијека, који је на почетку!

Ова хостилност шири се и по вертикали и по хоризонтално, и она као нагонска психолошка институција, хоће себе да опредмети, како би се ота-

расила притиска, и ствар извела на чистину психолошког попршта! Сила, хоћу рећи насиље у овој цивилизацији и култури којој припадамо нема ниједну позитивну особину, напротив, оцијењена је колективним прекором и клетвом, будући да у њеној свијести није добила нимало наклоности. Нико тако успјешно и свеобухватно, о насиљу, тако аутентично не рече као што је колективни дух у стиховној форми коју обзнани Марко Миљанов: Сила правди топуз иза врата, правда сили по пепелу шета! Стих је некада био обавезујући! По свој прилици и дан-данас, не знамо чијом заслугом али знамо коме је опомена упућена, баш као и она да је Историја учитељица живота коју су како тврди Милован Витезовић већ силовањем обезглавили и спустили је на ниво уличарке, коју више нико не примјеђује, нешто због застарелости, а највише због забране јер негативан утицај има на оне који о њој нешто знају! А жао ми је јер сам сазнао доцкан, са закашњењем да је варварски народ онај који нема своју историју, односно историјско памћење!

